

recreatieschap
twiske-waterland

twiske-waterland.nl

Van vuilstortplaats naar natuurgebied

Rondje 'Broek' en Volgermeer

Ontdek
Twiske-
Waterland

Wandelroute Rondje 'Broek' en Volgermeer
Lengte: 7,57 kilometer **Tijdsduur:** 1,5 tot 2 uur

recreatieschap
twiske-waterland

Van vuilstortplaats naar natuurgebied

Rondje 'Broek' en Volgermeer

Wandel vanuit het mooie Broek in Waterland langs de typische houten huizen richting de bijzondere Burkmeer- en Volgermeerpolder. Verwonder je over de prachtige natuur in dit gebied met zijn opvallende geschiedenis.

Wandelroute Rondje 'Broek' en Volgermeer
Lengte: 7,57 kilometer **Tijdsduur:** 1,5 tot 2 uur

60 Keuzepuntpaaltjes

[Klik hier](#) voor de wandelroute via de routeplanner van **Wandelnetwerk Noord-Holland** of voer in hun wandelapp **routecode 200739** in. Handig voor onderweg!

Broek in Waterland

Deze wandelroute start bij Startpunt Broek in Waterland, navigatie: Parkeerplaats Moerland, Broek in Waterland. Je kunt hier gemakkelijk parkeren en net als bij ieder startpunt van Wandelnetwerk Noord-Holland staat er een informatiebord, met de mooiste wandelroutes in de directe omgeving. De routes zijn in twee richtingen bewegwijzerd met gekleurde pijlen.

Van Startpunt Broek in Waterland **11** naar knooppunt **78**

A Broek in Waterland

Broek in Waterland kent een rijke geschiedenis. Het dorp groeide eeuwen geleden uit van een ontginningsnederzetting – een plaats met agrarische grond - tot het meest welvarende dorp van Waterland. Deze welvaart had het dorp voornamelijk te danken aan de zeevaarders, reders en kooplieden die vanuit het dorp handel dreven met het Oostzeegebied. Naast de handel in het Oostzeegebied waren ook de haringvisserij en de walvisvaart belangrijke bronnen van inkomsten voor de inwoners van Broek.

Veel rijke kooplieden trokken in de 18e eeuw naar Broek in Waterland om te genieten van hun welverdiende rust. Zij lieten hier prachtige huizen bouwen met gedetailleerd houtsnijwerk, schitterende interieurs en fraaie siertuinen. Na de Gouden Eeuw nam de welvaart geleidelijk af en werd veeteelt de belangrijkste bron van inkomsten voor het dorp. Ondanks dat de welvaart afnam zijn de karakteristieke houten huizen in de kenmerkende kleur 'Broeker' grijs prachtig bewaard gebleven. Interessant genoeg ontstond deze grijze kleur in de 19e eeuw, toen de handel afnam en felgekleurde pigmenten te duur werden.

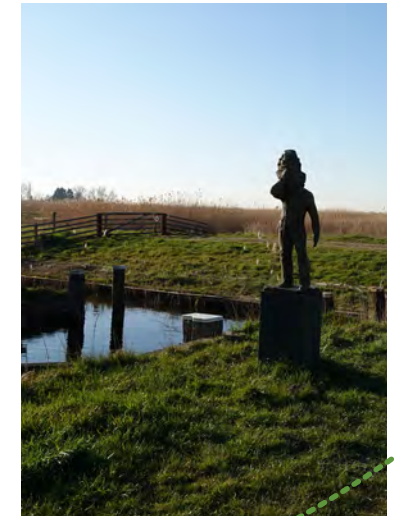

Het Havenrak

Eendenhuisje op het Havenrak

Beeld van veenarbeider Arie Stolk -
Jaap Vermeiden

B Het Havenrak en het Broekermeer

Vanaf dit punt kun je genieten van een prachtig uitzicht over het Havenrak. Vóór 1628 werd deze locatie echter niet aangeduid als het Havenrak. In die tijd vormde deze kleine plas nog één geheel met het Broekermeer. Om het land te beschermen en tegelijkertijd nieuwe landbouwgrond te winnen, werd het Broekermeer, samen met het Belmer- en Buikslotermeer, tussen 1623 en 1628 drooggelegd. Hierdoor ontstonden er drie nieuwe landbouwpolders en was het Havenrak geboren. Helaas bleek de bodem van de

Broekermeerpolder niet zo vruchtbaar als de kleigrond van De Beemster, waardoor de verwachte opbrengsten tegenvielen. Toch wordt de Broekermeerpolder soms gezien als een soort 'kleine Beemster', aangezien beide polders doorkruist worden door rechte wegen en strakke slootjes.

Van knooppunt **78** naar **79** – **27** – **89** – **28** (Startpunt Volgermeerpolder) – **50** – **88**

C Beeld veenarbeider Arie Stolk

Via startpunt Volgermeer wandel je direct de Volgermeerpolder in. Even verderop, bij het sluisje, vind

je de officiële ingang van dit gebied. Naast het informatiepaneel vind je hier ook het bronzen beeld van veenarbeider Arie Stolk met op zijn schouder een mand met turf-blokjes. Dit beeld herinnert men aan de periode tussen 1920 en 1955 toen hier nog volop turf werd gewonnen. Met baggermachines werd de oude veenbodem afgegraven en te drogen gelegd op droogakkers. Na het drogen werd de turf in blokken gesneden en met kleine schepen verscheept.

Terugkijkend naar deze periode begon men in de Volgermeerpolder eigenlijk te laat met het winnen van

turf. Door de sterke opkomst van olie en aan (aard)olie gerelateerde producten werd turf namelijk een steeds minder interessante brandstof. Alleen in de Tweede Wereldoorlog was er nog een piek in de vraag naar turf, omdat men in deze periode veel brandstof nodig had. Na de Tweede Wereldoorlog zwakte de vraag steeds verder af en was de winning van turf niet meer winstgevend.

D Van turfwinninggebied naar vuilstortplaats

Wandelend door de Volgermeerpolder valt het op dat het gebied er anders uit ziet dan de rest van Waterland. De Volgermeerpolder

Begin jaren 80 kwam men erachter wat voor (chemisch) afval hier werd gestort. Dat nieuws kreeg in Nederland volop media aandacht.

9

heeft door de jaren heen dan ook veel te verduren gehad. Toen turf niet meer winstgevend bleek te zijn ging men voor het gebied op zoek naar een andere invulling. Zo kwam men op het idee om de Volgermeerpolder te gebruiken als vuilstortplaats. Het begon allemaal met huishoudelijk afval uit de stad, maar vanaf de jaren 60 werd hier jarenlang illegaal chemisch afval gestort.

Al dit afval werd in het open water - de zogenaamde petgaten die zijn ontstaan door het afgraven van veen - gestort en afgedekt met grond. Hierdoor veranderde het landschap van een waterrijk gebied - op een natuurlijke manier - naar een gebied met hier en daar watergangen. Hierop ontwikkelde zich een prachtig moerasbos. Veel omwonenden kwamen hier graag om afval te zoeken, maar ook

om bramen te plukken, te vissen, groentes te verbouwen en te varen.

E Een gifbelt in Waterland

Begin jaren 80 kwam men erachter wat voor (chemisch) afval hier jarenlang werd gestort. Dit nieuws kreeg in Nederland volop media aandacht. Misschien dat je het zelf ook nog wel kunt herinneren? Rond deze periode was nog veel onduidelijk over de gevolgen van deze gifstoffen. Bij andere vuilstortplaatsen in Nederland zag men namelijk dat de gifstoffen zich via het grondwater langzaam door de omgeving verspreidden. Alleen in de Volgermeerpolder bleek dit uiteindelijk niet het geval te zijn.

De veenbodem - waaruit de Volgermeer bestaat - heeft hierin een belangrijke rol gespeeld. Veen staat er namelijk om bekend weinig water door te laten en stoffen te

Afval verwijderen in de Volgermeer - Stadsarchief Amsterdam - Frans Busselman

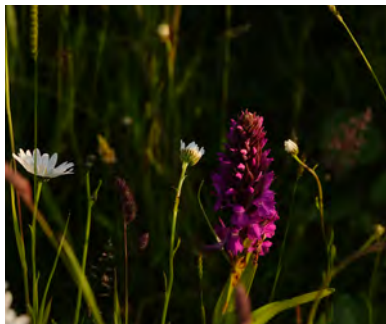
10

kunnen binden waarin ook bacteriële afbraak van verontreiniging kan plaatsvinden. Hierdoor blijven de gifstoffen waarschijnlijk binnen de grenzen van het gebied en worden veel gifstoffen langzaam afgebroken. Door de belangrijke rol van de veenbodem heeft men in de Volgermeerpolder gekozen voor een nieuwe vorm van sanering. Hierbij wordt het gebied hersteld. Zo is ervoor gekozen de verontreinigde grond

niet volledig af te graven, maar deze af te dekken met een folie zo dik als een shampoofles. Als je door de Volgermeerpolder wandelt, zie je niks terug van deze folie. Hoe dit precies zit lees je later.

F De Burkmeerpolder

Hier aan de rechterkant zie je een heel ander soort gebied: de Burkmeerpolder. Vroeger was dit een groot meer die is ontstaan door

onder andere overstromingen vanuit de woeste Zuiderzee. Laat in de 19^e eeuw besloot men het Burkmeer droog te malen waardoor een nieuw stuk grond beschikbaar kwam. Tot 2021 werd deze grond jarenlang gebruikt voor agrarische doeleinden. Sinds kort wordt hier een proef gedaan naar een heel ander type landbouw; zogenaamde natte landbouw (paludicultuur) in dit geval met lisdoddeteelt.

Lisdodde is een plant met een bruine 'sigaar' aan het uiteinde van zijn stengels en doet het erg goed op natte veengrond. Het is een veelzijdige plant waar veel materialen van gemaakt kunnen worden. Denk bijvoorbeeld aan vezelplaten voor in de bouw. Een bijkomend voordeel van de Lisdoddeteelt is dat ook bodemdaling hiermee sterkt wordt afgeremd en koolstof wordt vastgelegd. Lisdodde wordt dan

ook niet voor niets een wondergewas genoemd!

G Natuur in ontwikkeling

Terwijl je verder wandelt en om je heen kijkt, valt het op dat de Volgermeerpolder bruist van het leven. In eerste instantie verwacht je dit natuurlijk niet van een voormalige vuilstortplaats. Enkele jaren geleden hebben ze hier - boven op de folie - een compleet nieuw

landschap ontwikkeld. Met enige ondersteuning en actief beheer kan de natuur hier behoorlijk zijn gang gaan.

Het stuk waar je nu doorheen wandelt is een bloemrijk grasland met veel ruige begroeiing, zoals verschillende soorten distels. Een groot deel van het jaar staan hier koeien van het oud Hollands ras 'witrik' ofwel 'witrug'. Zij begrazen

In de Volgermeerpolder bruist het van leven.

13

het grasland en zorgen hierdoor voor een ander type begroeiing dan in de rest van het gebied, dat als hooiland wordt beheerd. Eén helaas zeldzaam geworden zangvogeltje dat hier dol op is, is de veldleeuwerik. Ze worden hier veel gezien en broeden er ook. Dit lichtbruine vogeltje is vooral te herkennen aan zijn korte, stompe kuif. Heb je hem al voorbij zien vliegen?

H Sawa's in de Volgermeerpolder
Misschien is het je al opgevallen dat de Volgermeerpolder een waterrijk gebied is. Verspreid door het gebied zie je tientallen kleine watertjes ofwel sawa's. Zoals je eerder hebt gelezen speelt veen een belangrijke rol in de sanering van dit gebied. Om ervoor te zorgen dat het afval ook in de toekomst op zijn plek blijft liggen, kwamen met het idee om boven op de Volgermeerpolder veen te laten

groeien. Zo wordt het afval – dat in een denkbeeldige emmer van veen ligt – in de toekomst ook afgesloten met een deksel van veen.

In de ontwikkeling van veen spelen de sawa's een belangrijke rol. Door de jaren heen zullen deze sawa's langzaam dichtgroeien en veranderen in een nieuw veenmoeras. Naast deze functie zorgen de sawa's ook voor hoge natuurwaarden. Zo barst het hier van de libellen, kikkers en vind je hier ook de zeldzame rugstreppad.

I Flora en fauna in overvloed
Vanaf hier heb je aan de linkerkant een prachtig uitzicht op de Volgermeerpolder. Anders dan in het andere deel van de Volgermeerpolder wordt hier ongeveer één á twee keer per jaar gemaaid. Ieder jaar trekken veel weidevogels naar dit gebied om te broeden. Naast

Flora en fauna
in de Volgermeer
- Jaap Vermeiden

14

weidevogels vind je hier ook veel riet- en moerasvogels, zoals de roerdomp, lepelaar en zilverreiger. Ook zit hier het hele jaar door een bruine kiekendief paartje. Veel kiekendieven trekken in de winter naar andere gebieden in Europa, maar dit paartje is vrijwel jaarrond aanwezig. Als je geluk hebt, kun je ze wellicht boven de velden zien zweven!

Opvallend is ook de overvloed aan insecten. Dankzij de variëteit aan kruiden en bloemen, waaronder ook de zeldzame(re) rietorchis en

bijenorchis, vinden bijen, hommels en vlinders hier veel nectar. Een ander dier dat zijn weg naar de Volgermeerpolder heeft gevonden is de ringslang. Misschien heb je de grote hopen met maaisel onderweg wel zien liggen? Deze broedhopen, van maaisel/houtsnippen en mest, worden ieder jaar door vrijwilligers speciaal voor de ringslag gemaakt. En met succes, want sinds 2018 is deze prachtige slang weer terug!

Van knooppunt 88 naar 66 – 89
– 27 – 79 - Startpunt Broek in
Waterland 11

Wil je meer van recreatieschap Twiske-Waterland ontdekken? Loop ook eens deze wandelroutes:

Wandelroute Purmerlandroute (groen)

Lengte: 12,37 kilometer **Tijdsduur:** 2,5 tot 3 uur

Wandelroute Werelderfgoed in het kwadraat

Lengte: 17,2 kilometer **Tijdsduur:** 3,5 tot 4 uur

Wandelroute Kogen- en brakenroute

Lengte: 10.6 kilometer **Tijdsduur:** 2 tot 2,5 uur

Alle routes zijn online te vinden via

[twiske-waterland.nl](https://www.twiske-waterland.nl) en [wandelnetwerknoordholland.nl](https://www.wandelnetwerknoordholland.nl)

COLOFON

Tekst en eindredactie: Bureau Toerisme Laag Holland

en Routebureau Recreatie Noord-Holland

Vormgeving: Alexandra de Vries

Met speciale dank aan: Piet-Jan Westendorp van Gemeente Amsterdam

© 2023 Twiske-Waterland, Oostzaan

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door de financiële bijdrage van het recreatieschap Twiske-Waterland (Gemeentes Amsterdam, Wormerland, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Zaanstad en de Provincie Noord-Holland.)

Dit routeboekje is eigendom van Twiske-Waterland. Niets uit deze uitgave mag gekopieerd of verveelvoudigd worden zonder voorafgaande toestemming van recreatieschap Twiske-Waterland.

Alhoewel wij bij de samenstelling van dit boekje zeer zorgvuldig te werk zijn gegaan, kan het toch zijn dat een auteur, gebruiker of rechthebbende meent dat publicatie in strijd is met zijn of haar rechten, zoals auteursrechten. Indien een dergelijke situatie het geval lijkt, verzoeken we onmiddellijk contact met ons op te nemen.

Wij zijn niet aansprakelijk voor type- of andere fouten en hier zijn ook geen rechten aan te ontleen.

recreatieschap
twiske-waterland

[twiske-waterland.nl](https://www.twiske-waterland.nl)